

FINANCIAL MANAGEMENT - GOALS AND FUNCTIONS

Pavle Trpeski

ECPD European centre for peace and development, pavletrpeski1@gmail.com

Veska Korunovska

Macedonian Customs, Republic of N Macedonia, vesnakorunovska@yahoo.com

Abstract: Financial management plays a dynamic role in the development of a modern company. Intense competition between corporations, technological change, volatile inflation, volatile interest rates, global economic uncertainty, fluctuating trends, changes in tax laws, and ethical concerns about determining financial matters are a daily occurrence to which they should pay close attention. The modern financial manager must have the flexibility to adapt to changes in the external environment where his company can survive.

In an economy, the optimal allocation of resources and vital resources for optimal growth of that economy is essential to ensure the conditions for success. Major changes and uncertainty in the environment emphasize the importance of financial management, whose primary role is to make and implement business decisions. Thus, through the creation, financing and management of property, the financial manager contributes to the company, as well as to the vitality and the growth of the overall economy.

The financial management takes care of the acquisition, financing and management of the property having in mind the basic goal of the operation - making a profit. The main goal of financial management is "maximizing the wealth of shareholders" - increasing the value of their shares. Financial management also includes a decision-making function, which consists of three important decisions: investment decision, financing decision and dividend decision. The wealth of the shareholders is shown through the market price of the ordinary shares of the company, which is a result of the decisions made for investment, financing and the decision for distribution of dividends. The success of the business decision is directly reflected in the market price of the share. The increase in the market value of the company's shares can also be influenced by good corporate governance. Financial management in such cases has a role to play in advancing corporate management and corporate finance in the company.

The primary purpose of corporate finance is to increase corporate value while reducing the financial risk of the firm. Although it is fundamentally different from managerial finance that studies the financial decisions of all firms, not just corporations, it is a major concept for studying corporate finance that is applicable to the financial problems of all types of firms.

Keywords: financial management, profit, corporate governance

ФИНАНСИСКИ МЕНАЏМЕНТ- ЦЕЛИ И ФУНКЦИИ

Павле Трпески

Универзитет за мир на Обединетите нации-Европски центар за мир и развој,

pavletrpeski@gmail.com

Весна Коруновска

Царинска управа на РСМ, vesnakorunovska@yahoo.com

Резиме: Финансискиот менаџмент игра динамична улога во развојот на модерните компании. Интензивната конкуренција меѓу корпорациите, технолошката промена, променливата инфлација, променливите камати, светската економска несигурност, флукуирачките текови, промените во даночните закони, и етичките грижи за одредување на финансиските работи се секојдневна појава на која треба да посветат големо внимание. Современиот финансиски менаџер мора да поседува флексибилност како би се прилагодил на промените во екстерната околина каде нејзиното претпријатие може да преживее.

Во едно стопанство, оптималната алокација на ресурсите и виталните извори за оптимален раст на тоа стопанство е суштинска за осигурување на условите за постигнување успех. Големите промени и неизвесност во окружувањето го потенцираат значењето на финансискиот менаџмент, чија основна улога се состои во донесување и реализација на деловни одлуки. На тој начин, низ создавање, финансирање и управување со имотот, финансискиот менаџер придонесува за претпријатието, како и за виталноста и порастот на целокупното стопанство.

Финансискиот менаџмент се грижи за стекнување, финансирање и управување со имотот имајќи ја во предвид основната цел на работењето – остварување на профит. Основна цел на финансискиот менаџмент

претставува “максимизација на богатството на акционерите” – зголемување на вредноста на нивните акции. Исто така финансискиот менаџмент опфаќа функција на одлучување, која се состои од три важни одлуки и тоа: одлука за инвестирање, одлука за финансирање и одлука за дивиденди.

Богатството на акционерите е прикажано преку пазарната цена на обичните акции на компанијата, која е резултат на донесените одлуки за инвестирање, финансирање и одлука за распределба на дивиденди. Успехот на деловната одлука директно се рефлектира врз пазарната цена на акцијата. На зголемувањето на пазарната вредноста на акциите на компанијата може да влијае и доброто корпоративно управување. Финансискиот менаџмент во такви случаи има улога да го унапреди корпоративниот менаџмент и корпоративните финансии во компанијата.

Примарната цел на корпоративните финансии е да ја зголемат корпоративната вредност додека го намалуваат финансискиот ризик на фирмата. Иако во суштина тоа се разликува од менаџерските финансии кои ги проучуваат финансиските одлуки на сите фирми, а не само на корпорациите, тоа претставува главен концепт за проучување на корпоративните финансии кои се применливи на финансиските проблеми на сите типови на фирми.

Клучни зборови: Финансии, менаџмент, профит, корпоративно управување

1. ДЕФИНИРАЊЕ НА ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Основна цел на финансискиот менаџмент претставува максимализацијата на богатството на акционерите, што претставува во исто време, рационална насока за деловно работење и овозможува ефикасност на распоредот и оптимализација на користењето на средствата во друштвото.

Функцијата на финансискиот менаџмент опфаќа три главни одлуки, кои претпријатието мора да ги донесе:

- одлука за инвестирање - тоа е најважна од трите одлуки при создавање на вредноста. Капиталните инвестиции претставуваат алоцирање на инвестиционите предности, чија корисност ќе се реализира во иднина;

- одлука за финансирање - финансиските менаџери прават најдобра комбинација на финансирањето и структурата на капиталот;

- одлука за дивиденди - претставува процент од добивката на компанијата, која се плаќа на имателите на акциите во паричните дивиденди, стабилноста на апсолутната вредност на дивидендите, дивиденди исплатени по пат на дополнителни акции и акции со намалена вредност, како и откупот на акциите.

Целокупната активност на претпријатието може да се претстави како збир на инвестициони активности, финансиски активности, оперативни активности, како и активности на формулирање на стратегијата..

Сите донесени одлуки на финансискиот менаџмент мораат да бидат во согласност со основната цел на финансискиот менаџмент – максимизирање на вредноста на компанијата и богатството на акционерите, што значи воспоставување на оптимален сооднос помеѓу приносите и ризиците.

2. ПРЕТПРИЈАТИЕТО, КАПИТАЛОТ И ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Активностите со парите во општеството, односно стопанисување на луѓето со парите ги изразува зборот финансии. Финансиите како научна дисциплина се поделени во разни подрачја: монетарни финансии, фискалните, јавните финансии и деловните финансии. Во некоја литература од областа на финансиите можат да се сретнат банкарството и осигурувањето, како посебни делови на науката за финансии.

Стопанисувањето со парите е секојдневна активност кое се врши и во домаќинствата и индивидуално кај луѓето. Тоа се врши во согласност со можностите, потребите и преференциите, поради фактот што егзистенцијата на домаќинството и на одделните негови членови е поврзана со стопанисувањето со парите.

Финансискиот менаџмент како поим укажува на сосема друг приод кон оваа проблематика, односно на аспектот на управувањето со деловните финансии, преку кој се бараат оптимални решенија во доменот на стопанисување со парите во претпријатието. Финансискиот менаџмент треба да осигури нормално, непречено работење на претпријатието и корпорацијата, преку обезбедување на финансиска ликвидност, чувањето и зголемувањето на вредноста на акционерскиот имот.

2.1. Претпријатието и капиталот

Кога зборуваме за претпријатието, од аспект на финансискиот менаџмент, пред се, се мисли на таква организациона единица, во која факторите на производство служат за создавање на производи и услуги наменети за пазарот за продажба, со цел максимизација на богатството на акционерите (сопствениците на капиталот).

Во претпријатијата се обединува делувањето на трите основни фактори на производство – труд, природни ресурси и капиталот. Тоа се овозможува преку активниот ангажман на четвртиот фактор – претприемачот, чија улога е да ги иницира, да ги организира и координира споменатите три фактори на производство.

Работењето на претпријатието е исто така изложено на надворешни влијанија, во кои би ги опфатиле деловниот амбиент, државната регулатива, сезонските влијанија, коњуктурата на пазарот, конкуренцијата и слично. Нема сомнение дека деловното окружување има силно, а понекогаш и решавачко влијание за работењето на претпријатието. Сепак, задача на менаџментот на компанијата е да изгради таква деловна стратегија, која понатаму ќе се операционализира преку деловната активност, која ќе биде прилагодена на сите евентуални промени во деловната клима, а со крајна цел остварување на деловен резултат. Тоа значи, дека работењето на претпријатието не е само под влијание на претприемачот, најчесто сопственикот на средствата, туку и на менаџментот, кој често нема директна врска со сопственоста на фирмата

Улогата на капиталот во претпријатието е многукратна. Тоа е еден од условите кои овозможуваат нормална стопанска активност на една компанија.

Капиталот во компанијата се разгледува најчесто од два аспекта:

- природни видови на средства - *постојани* (фиксни, основни) средства и *обртни* (тековни, циркулирачки) средства, и

- големина на вредностите што се ангажирани во одделните видови на средства.

Натамошната елаборација ќе укаже на различните аспекти и значењето на разните форми на капитал и начинот за нивно оптимално искористување со цел зголемување на вредноста на акционерскиот капитал, што е основна цел на финансискиот менаџмент.

2.2. Вложување, трошење и циркулација на средствата

Функционирањето на претпријатието подразбира вложување на капиталот во разни форми на средствата и нивно трошење во текот на работењето. Капиталот е динамичка категорија, која во текот на работењето ја менува својата големина и формите во кои се појавува. Не е можно нормално функционирање на едно претпријатие без вложување на капиталот и негово трошење во текот на работењето. Трошоците се важна категорија и од аспект на обврската на секој менаџмент да ја сочува вредноста на вложените средства, со цел да се зачува капиталот со ненамалена големина.

Кога зборуваме за вложување на средствата, освен на законската обврска, сепак мислиме и на обем и вид на средствата кои ќе овозможат нормална работа на претпријатието. Од аспект на финансискиот менаџмент, од особена важност е претпријатието да настојува определениот обем на активностите да го остварува со што е можно помал обем на капитал.

3. ЦЕЛИ НА ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Крајната цел на финансискиот менаџмент се совпаѓа со крајната цел на претпријатието, која често се дефинира како „остварување на максимално можен профит за претпријатието“.

Поради забелешките што се упатуваат на „максимизирањето на профитот“, современиот финансиски менаџмент како крајна цел на претпријатието, го прифаќа „максимизирањето“ на богатството на акционерите, преку остварувањето на што е можно повисока вредност на фирмата. Се разбира, ваквото дефинирање на целта на претпријатието се однесува на акционерското друштво, како доминантен облик на организирање на стопанската активност во развиениот капиталистички свет; но „максимирањето на вредноста на фирмата“ подеднакво е од интерес и за сопствениците на другите облици на организации, па оттука и нивна крајна цел на инвестирањето.

Целта на фирмата може да се оценува и од социјален аспект. Секако максимирањето на богатството на акционерите, преку максимирање на вредноста на фирмата, подразбира, меѓу другото, и грижа за порационално работење и за намалување на трошоците, што во услови на конкуренција создава можност за снижување на продажните цени на производите и услугите. Ова е, секако, во интерес на населението. Максимизацијата на акционерското богатство¹⁶ не значи дека менаџерите треба да ја занемарат општествената одговорност како што е заштита на потрошувачите, исплата на праведни плати на вработените, поддржување на праведна пракса при вработувањето и осигурување на сите услови за работа, усовршување на вработените, вклучување на заштита на околината, особено на водата и воздухот.

4. ФУНКЦИИ НА ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ

Вкупните активности на претпријатието претставуваат збир на следниве четири компоненти:

- *Формулирање на стратегијата* - ги опфаќа активностите што се насочени кон определување на целите и задачите на фирмата и избор на средствата и патишта за нивно остварување;

- *Инвестиционите активности*- опфаќаат донесување одлуки за ангажирањето на изворите на средствата во разни форми, како што се побарувања, залихи, градежни објекти и опрема, истражување и развој, образование на кадри, или други можности за нивно користење;

- *Финансиските активности* - опфаќаат донесување одлуки за обезбедување извори за финансирање на инвестициите. Овие извори, можат да бидат краткорочни и долгорочни заеми или сопствени извори;

- *Оперативни активности*- инвестиционите и финансиските активности го овозможуваат извршувањето на производствените процеси и продажбата на производите и услугите и голем број други активности врзани за нив кои, сите заедно, ги сочинуваат оперативните активности на фирмата.

Сите наведени активности се насочени кон остварување на крајната цел на фирмата – максимизирање на богатството на акционерите, преку оптимизирање на профитот и ризикот на капиталот.

Имајќи ги предвид наведените активности на фирмата, клучните функции на финансискиот менаџмент би биле следниве:

- Инвестирање
- Финансирање
- Распределба на заработката (нето профитот).

5. ФИНАНСИСКИОТ МЕНАЏМЕНТ И ДРУГИТЕ АКТИВНОСТИ

За остварување на целите на фирмата потребно е хармонично извршување на сите активности во неа, што е можно доколку се остварува координирана соработка меѓу службите (организационите единици) задолжени за извршување на одделните активности. Таа координација на работата меѓу одделните служби на ниво на претпријатие ја остварува врвното раководство, а на ниво на одделните служби, раководителите на службите и вработените, меѓусебно, за оние активности што им се заеднички.¹⁷ Такви служби се: Набавната служба, производството, продажба истражувањето и развојот, сметководствената служба, персоналот работее и останатите деловни функции во претпријатието.

6. ОРГАНИЗАЦИЈА НА ФИНАНСИСКАТА ФУНКЦИЈА ВО КОМПАНИЈА

Еден од условите за успешно управување на претпријатието е неговата вкупна работа да се расчлени на делови кои ќе бидат доверени за извршување на одделни организациони единици: работни места, одделенија, служби, сектори и други. Дали за извршувањето на една деловна функција ќе се формира посебна организациона единица, колкава ќе биде нејзината големина и состав, зависи од:

- обемноста на работата,
- сложеноста на деловната проблематика и
- расположливите кадри на претпријатието.

За финансиската функција е карактеристичен висок степен на централизација на управувањето: големиот број значајни финансиски одлуки се донесуваат од страна на сопственикот или од менаџментот на претпријатието. Такви се: одлуките за ангажирање капитал од разни извори, одлуките за вложување капитал за разни намени, одлуките за распределба на финансиските резултати (нето добивката) и други.

Финансиските одлуки со помало значење, како и непосредното извршување на работите од доменот на финансирањето, во зависност од големината на претпријатието, од сложеноста на деловната проблематика и од расположливите кадри, се доверуваат за извршување на една или на повеќе организациони единици, специјализирани за вршење на определени работи.

7. ОРГАНИЗАЦИЈА НА ФИНАНСИСКАТА ФУНКЦИЈА ВО БАНКИТЕ

За реализирање на банкарски активности и услуги во банката се формирани низа организациони единици: сектори, дирекции, служби и департменти. Деловите на банката се формирани како: филијали, експозитури, подружници или претставништва во странство кои се основаат со Одлука на Управниот одбор на банката. Универзалните банки реализираат широк спектар на банкарски активности за физички лица и правни лица. Финансиската служба е поставена во позадинскиот сектор на банката (back office) како дел од службата за финансии, сметководство и екстерно известување. Таа е во тесна врска и со службата за план и анализа, со

што се обезбедува навремено следење на сите трансакции на банката, а со тоа менаџерскиот тим добива вредни информации кои му користат за обезбедување на профитабилноста во работењето на банката.

8. ЗАКЛУЧОК

Финансискиот менаџмент претставува збир на активности кои имаат за цел да ја согледаат потребата за финансиски средства, да изнајдат извори и да одберат најповолни извори, да набават средства од избраните извори и да ги насочат кон претходно дефинирани организациони делови или активности во рамки на претпријатието со цел да се максимизира вредноста на претпријатието и да се остварат другите цели на работењето. Во врска со тоа посебно место и значење имаат: финансиското планирање, политика за инвестирање и финансирање како и финансиска анализа.

Основната цел на финансискиот менаџмент се поклопува со крајната цел на претпријатието – максимизација на вредноста на компанијата, односно зголемување на богатството на акционерите (вредноста на нивните акции). Финансискиот менаџмент има главна улога во дефинирањето и реализацијата на финансиските цели и одлуки имајќи го во предвид секогаш односот ризик-принос.

Примената на финансискиот менаџмент е опширна и комплексна. Тој како таков им нуди идеи и решенија на финансиските менаџери за потребите, целите и проблемите кои се сотовен дел на современите компании кои стопанисуваат во променливо и неизвесно окружување, со крајна цел да се зголеми вредноста на компанијата.

Ефикасното и делотворно финансиско работење на компанијата се согледува по остварениот финансиски резултат што го остварува компанијата, прикажан во финансиските извештаи.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Ивановски, З. (2007). Финансиски менаџмент. Европски Универзитет. Скопје
- Спасов, С, & Арсов, С. (2004). Финансиски менаџмент, Економски факултет, Скопје
- Allayannis,G., & Ofek, E. (2001) “Exchange rate exposure,hedging, and the use of foreign currency derivatives”, Journal of International Money and Finance, Vol. 20,
- Ariton, Z., & Kikerkova, I. (2000). “Nadvore{na trgovija}”, Ekonomski fakultet, Skopje, 2000
- Brigham,E.F, & Houston J.F. (2003). Fundamentals of Financial Management, 10th edition, South-Western College Pub, New York,
- Brigham,E.F, (2004). Financial Management: Theory and Practice, South- Western Pub, New York
- David E. (2020). Linton ,Foundations of Investment Management: Mastering Financial Markets, Asset Classes, and Investment Strategies ISBN-13: 978-1604271652,ISBN-10: 1604271655
- Shapiro, A. C. & Balbirer, S.D.(2004). Modern Corporate Finance, USA
- Trpeski, P., & Pushova, L. (2019). COMPANIES AND CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY. Knowledge International Journal, 35(5), 1681 - 1688. Retrieved from <http://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/article/view/2557>
- Trpeski, P., Korunoska, V, Mitrovic, B., (2019). THE IMPACT OF BALANCE OF PAYMENTS ON MONETARY POLICY. Knowledge International Journal, 34(5), 1337 - 1342. <https://doi.org/10.35120/kij34051337K>
- Trpeski, P., & Korunovska, V. (2020). INTERNET MANAGEMENT IN CREATION AND OPERATION OF BUSINESSES AND E-BUSINESS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA. Knowledge International Journal, 40(6), 1105 - 1109. Retrieved from <http://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/article/view/4000>
- Trpeski, P., Korunovska, V., Jonuzi, E., & Nuredini, X. (2020). FINANCIAL MANAGEMENT IN LOGISTIC COMPANIES. Knowledge International Journal, 41(1), 177 - 181. Retrieved from <http://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/article/view/4255>
- Trpeski, P., Korunovska, V., Jonuzi, E., Ajdini, S., & Mehmedi A. (2020). FOREIGN DIRECT INVESTMENTS – FACTOR FOR DEVELOPMENT OF THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA, KNOWLEDGE – International journal, Vol. 42.5, pp. 883-888
- Van Horne, James C. & Wachowicz, Jr. (2005). Osnove Financijskog Menadzmenta – Deveto izdanje. Mate. Zagreb